

gem a másik asztalnál nemzeti fejkötőt varrt magának.)”

Igaz, hogy Petőfi ezt — „A magyar helyesírás szabályai”-nak a zárójellel foglalkozó 379. pontja szerint szólva — „mellesleg, mintegy magyaráztatul” mondja, de korántsem *mellékesen*, és főképp nem *mellőzhetően*.

Ha a zárójelnek törlő funkciója volna, akkor Arany János Toldijának nem kevesebb, mint tíz versszakát kellene megcsonkítani az általános iskolák 6. osztályának Magyar irodalmi olvasókönyvében. Szerencsére a nyomdászok nagyon jól tudják, hogy a zárójelbe tett szavak és mondatok ugyanúgy *beletartoznak* a szövegbe, mint az idézőjelek között levő vagy a semmiféle páros írásjelek közé nem foglalt szavak és mondatok. Valószínűleg eszükbe sem jut, hogy kihagyják a zárójelész részt például a nyolcadik ének 3. versszakában, ahol Toldi Györgynek öccse elleni áskálódásáról és álnok sóhajtozásáról van szó: György pedig felele: „Oh, uram királyom! Nekem az kiváltkép szégyenem és gyászom, De, —” (*s nagyot sóhajtott erre az egy dé-re*), „Érdemetlen volna királyom kegyére.”

Nyilvánvaló, hogy a dolgozatokban a hibás vagy fölösleges szövegrészeket (például

amit tévedésből ismételten leírt a tanuló) *át kell húzni*, mert másképp nem lehet megkülönböztetni a törlendőt a zárójeles, de szükséges részekétől. Az esetleges szépséghibánál nagyobb hiba, ha a tartalom és logikusság ellen vétünk.

És persze az áthúzás is lehet esztétikus: egyáltalán nem törvényszerű, hogy áthúzóga-tássá „fajuljon”. A legjobb és legesztétikusabb törlési mód az, ha a fölösleges szavakat elő-ször zárójelbe tesszük (ezzel jelölve a törlés kezdetét és végét), azután *egy halvány víz-szintes vonallal* át is húzzuk őket. A pusztá zárójelnek sem a matematikában, sem a nyelvi szövegekben nem lehet törlő funkciója.

A törlés nem *helyesírási*, de elsőrendűen nem is *esztétikai*, hanem *tartalmi-logikai* probléma. Igaza van Renglovics Béla igazgató-nak, amikor azzal érvel, hogy a könyvelésben és az anyakönyvekben is *áthúzással* törölnek. Hozzátehetjük: semmi okunk sincs rá, hogy az iskolában eltérjünk az életnek et-től a nagyon logikus gyakorlatától, hiszen a logikusságra nevelés alapvető *tantervi* követelmény is.

Dr. Pásztor Emil
Eger, Tanárképző Főiskola

TAPASZTALATOM EGY FALUSI GYAKORLAT MEGLÁTOGATÁSOKOR

Minden évben nagy érdeklődéssel keresem fel tanárjelöltjeinket a falusi gyakorlaton. Az új környezet, sajátos adottságok és körülmé-nyek — amelyek közé kerülnek a hallga-tóink — legtöbbször pozitívan befolyásolják az önállósodás felé való lépéseikben a tanár-jelöltjeinket. Ezek sokszor meghatározó jel-legűek is a további gyakorlatukban.

A Bács-Kiskun megyében meglátogatott ál-talános iskola már küllemében is a kiegyen-súlyozottságot, a jó szellemű testület mun-káját tükrözte. A folyosókon rend és tisztaság, az érkezőt mindenki üdvözlö. Az ilyen légkör szinte vonzza a pedagógus embert.

A folyosón kiállítási szekrények, ezekben portalan szemléltető eszközök és gyűjtemé-nyek, amelyek didaktikailag is rendben so-rakoznak és hívják fel magukra a figyelmet. Mindenütt magyarázó szöveg!

Az egyik magas üvegszekrényben az em-ber és a macska csontváza volt egymás mellett elhelyezve jól szemléltetőben. Mellétük fehér kartonra kérdések felírva. (1. ábra.) Aho-gyan éppen kezdem olvasni a szöveget, mö-göttém szerény és tisztelettudó köszönéssel már a tanítványom *Kovács Agnes* üdvözölt. Alighogy fogadtam a köszönését, már is ar-ról beszél, hogy mennyire jól érzi magát és akár itt is maradna stb., stb. Sajnos ilyenkor az időnk nagyon kevés ahhoz, hogy mindent elmondjuk egymásnak.

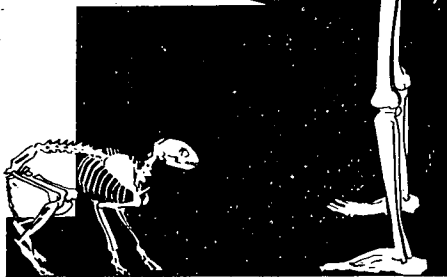
Mire én kérdeztem volna a szekrényben látottakkal kapcsolatosan — amiből azt lát-tam, hogy ez egy órának szerves része lehet —, odaérkezett *Abrahám Andrásné* kartárs-nő, a jelöltünk gyakorlatát irányító szakta-nár, aki átvette a szót és magyarázott.

Ez a kiállítás — ami itt látható — lé-nyegében egy módszertani próbálkozás ered-ménye. Lehet, hogy ilyet nem volna szabad végezni a gyakorló jelöltekkel — mondja a kartársnő — de én jómagam is szeretek kí-sérletekkel foglalkozni. Nem is gondolom — tette hozzá — hogy milyen lelkesedéssel vé-gézték mind ketten ezt a kísérletet. Kérdé-semre, hogy honnan vették az ötletet, egy régebbi 1961. évi Módszertani Közleményre hivatkozott, amelyben Jósza Zoltánnak „*A csontváz tanításának nevelési vonatkozásai*”-ről írt cikkére emlékeztetett.

Azt nem mondhatom — kezdte a kísérlet lényegét elmondani a kartársnő —, hogy a tanulók nem várják nagy érdeklődéssel az ember csontvázának tanítását és ezzel kap-csolatosan nagy érdeklődéssel várják az em-ber csontvázát (műanyag modelljét). Amikor bevittem a modellt, nagy a nevetés, hur-rogás az „érdeklődés”. Ebből minden eset-ben arra következtettem, hogy a csontváz bevitelre teljes mértékben motiválta azokat az óráimat, amelyek folyamán az ember csontvázát tanítottam. Ez azonban inkább

KÉRDÉSEK:

1. Milyen hasonlóságot ismersz fel a két csontvázon?
2. Milyen különbségeket találsz a két csontvázon?

1. ábra

csodálkozást és nem mély pszichikai és logikai aktivitást kiváltó tényező volt, amelyre magam is rájöttem. Állításomat arra az eddigi tapasztalatomra alapozom, hogy a második, harmadik és a negyedik órán már alább hagytam az a nagy ováció, amely az első órát jellemezte. Vagyis, hogy a nevezett dolgozat terminológiájával éljek „szárazzá” vált az óra. Hiányzott az érdeklődés felkelésének legeredményesebb módszere, a problémák felvetése és a feladatok megoldása.

Észre sem vettük az emberi csontváz tanításakor — mondja tovább a kartársnő —, hogy kiszakítottuk az embert az élővilág szerves láncolatából. Ez természetesen gátolta az egyébként nélkülözhetetlen ok-okozati kapcsolatok feltárását, amely a világnézetű nevelés szempontjából is negatív hatású órát eredményezett. Helyenként utalgattunk mi a fejlődési momentumokra (különösen a végtagoknál stb.) Ezek a részleges utalások azonban nem szűkítették megfelelő progresszivitással a meglévő genetikai hiástust. Sokan tettük ezt azért is, mert a tantervben egyébként is szerepel az ember származása. A szervek és a szervrendszerek tanításánál csak ritkán tértünk ki azon didaktikai elvek alkalmazására, amelyek tulajdonképpen realizálták volna az állatrendszertan-

ban tanultakat. Ezek pedig a meggyőzésre vannak hivatva, vagyis olyan tárgyi koncentráció megteremtésére, amely konkretizálja az emberi csontváz genetikai vonatkozásait.

A mozgás szervrendszer első óráját megelőzve ezért helyeztük ki erre a helyre az ember és a macska csontvázát. Így módjuk nyílt a tanulóknak az előzetes megfigyelésre, analízisre. Ehhez természetesen szempontokat is adtunk, ezek az itt felírt kérdések:

1. Milyen hasonlóságokat ismersz fel a két csontvázon?
2. Milyen különbségeket találtál a két csontvázon?

Ezek a kérdések elképzelésünk szerint a szubjektív kapcsolat kiépitését szolgálták.

Egynéhány válasz a tanulók feljegyzéseiből:

Hasonlóságok:

1. Csontozatuk fehér.
2. A lábszárcsontjaik párosak.
3. Gerincoszlopuk van.
4. Fogaiak vannak stb.

Különbségek:

1. Az ember fogai nem hegyesek.
2. Az ember kettő, a macska négy lábón áll.
3. Az ember mellkasa lapos.
4. A gerincoszlop másképpen áll stb.

A tanulók megfigyelései és feljegyzései is bizonyítják az új anyag feldolgozásában, el-sajátításában kifejtett valóságos aktivitást.

Továbbá az órákon követtük az összehasonlításban alapuló analízist és szintézist a tanulók megfigyelésekből kiindulva, a kauzalitások feltárása mellett. Itt már felhasználtuk M. Sz. Pliszceckij „Az ember származása” című album csimpánz csontváz képét is. Így valóságosan is problematikusá vált az ember csontváza.

Ezek alapján érdeklődésében felfokozott osztály várta az élővilág órákat. Tehát nem mint kuriózumot tekintették a tanulók az ember csontvázát. Problémákban és evidencia élményekben gazdag osztály várta a ki-elégítő válaszokat. Ez olyan pszichikai állapotot eredményezett, amely megteremtette az impulzív aktivitást és az ismeretszerzés folyamatosságát.

A fenti állításaimat a számonkérésben kifejtett tanulói produkciók bizonyították legjobban, amiről már tettem is említést.

Eddig tartott ez a kis beszélgetés, amely számomra is igen nagy élmény volt. Az elmondottak alapján úgy gondolom, hogy azok a kartársak, akik hasonlóan kísérletező módon igyekeznek tanítani szaktárgyukat, ki-meríthetetlen örömük telik a munkájukban a fokozódó eredményesség alapján.

Az ilyen kísérletező atmoszféra vonzza a pedagógus embert.

Dr. Mihály Endre

Seged, Tanárképző Főiskola